

Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande (SOU 2004:81)

Remiss från justitiedepartementet

Remisstid 20 april 2005

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen "Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande" (SOU 2004:81) överlämnas och åberopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Teres Lindberg anför följande.

Bakgrund

Stockholms stad har erhållit Skuldsaneringsutredningens betänkande Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande (SOU 2004:81) på remiss. Sammanfattning i *bilaga 2*.

Skuldsaneringsutredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn av 1994 års skuldsaneringslag. Syftet har varit att förenkla och effektivisera skuldsaneringsförfarandet då det nuvarande systemet uppfattas som onödigt tillkrånglat.

Ärendet

I betänkandet föreslår utredaren att en gäldenär inte längre ska behöva göra ett eget försök att få till stånd en frivillig uppgörelse med sina borgenärer, innan denne kan ansöka om skuldsanering. Förslaget bygger på bedömningen att lagstiftarens mål inte har uppnåtts, dvs. de flesta skuldsaneringar har inte kunnat lösas genom dessa s.k. egenförsök. Utredaren framhåller att, i stället för att lägga ned tid på att hjälpa gäldenären med egenförsöket, kan den kommunala budget- och skuldrådgivningens insatser koncentreras på att hjälpa till med att ansöka om skuldsanering samt att ge råd och stöd efter ett beslut om skuldsanering.

Konsumentverket föreslås få en samordnande roll, vilket bland annat innebär att svara för utbildning och datastöd och biträda kommunerna med information och råd.

Kronofogdemyndigheten ska i fortsättningen vara den som beslutar om skuldsanering, och tingsrättens roll begränsas till att endast pröva överklaganden.

Remisser

Ärendet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret och socialtjänstnämnden samt stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta, Maria-Gamla stan och Älvsjö.

Stadsledningskontoret ställer sig övervägande positivt till utredningens förslag, som enligt kontoret förefaller väl genomtänkt. Kommunernas rådgivningsfunktion blir mer renodlad och tydlig. Förslaget bedöms inte i grunden förändra behovet av kommunernas insatser eller arbetssätt.

Socialtjänstnämnden instämmer i utredningens synsätt och tillstyrker flera av förslagen till förändringar av lagen. Utredningen borde dock enligt nämndens mening i högre grad fokuserat på vikten av att samhället tillhandahåller budget- och skuldrådgivning för enskilda för att förebygga behovet av skuldsanering.

Stadsdelsnämnden Spånga-Tensta ställer sig tveksam till förslaget att helt slopa det s.k. egenförsöket som krav skuldsanering, dels för att risken är uppenbar att gäldenärer ansöker direkt hos kronofogdmyndigheten utan noggrann utredning och därför får avslag, dels för att det kan verka som om det är lättare att få skuldsanering.

Det förebyggande arbetet med kommunal budget- och skuldrådgivning bör finnas kvar och förstärkas.

Stadsdelsnämnden Maria-Gamla stan anser det välkommet med åtgärder i syfte att göra skuldsaneringsförfarandet snabbare och enklare. Stadsdelsnämnden anser att det måste framgå som skäligt att sanering sker. En ansökan om sanering kan härvid stöta på hinder vid förekomsten av vissa typer av skulder, fr. a. skadestånd på grund av brott. Det bör därför övervägas om sådana skulder ska kunna särbehandlas och t ex föranleda en återbetalning med högre kvotdel än övriga skulder – vilket skulle vara ett avsteg från den likabehandlingsprincip som föreslås i förslaget.

Vidare påpekar nämnden att enligt rättshjälpslagen får rättshjälp inte beviljas för ärende om skuldsanering.

Stadsdelsnämnden Älvsjö anser att den nya lagstiftningen innebär att enskilda skuldtunga personer kan få bättre hjälp och att den kommunala rådgivningen kan nå skuldsatta personer med rådgivning i ett tidigare skede. Nämnden gör bedömningen att den kommunala skuldrådgivningen blir tydligare och får en bredare kompetens genom den samordningsroll som Konsumentverket föreslås få i förslaget.

Mina synpunkter

Jag ställer mig övervägande positiv till de flesta av utredningens förslag.

Jag ställer mig, liksom flera av remissinstanser, tveksam till att slopa egenförsök, där gäldenären först själv gör ett försök att få till stånd en frivillig uppgörelse med sina borgenärer. Att ta bort egenförsök kan leda till att den enskilde förlorar känslan av att ha ett eget ansvar att göra något åt sin situation. Egenförsök innebär att den enskilde, ofta med bistånd från socialtjänsten, får en möjlighet att själv skaffa sig kontroll över såväl sin livssituation som sin ekonomiska situation.

De kommunala budget- och skuldrådgivarna fyller en viktig funktion för människor som har svårt att hantera sin ekonomiska situation. Det kan handla om att få hjälp att förstå konsekvenserna av de ekonomiska åtgärderna som görs, att finna vägar att mer varaktigt förbättra sin ekonomi, att få hjälp att ansöka om skuldsanering och, om detta beviljas, få råd och stöd för att kunna fullfölja en sådan. Jag konstaterar att kommunernas rådgivningsfunktion kan bli mer renodlad och tydlig utifrån de förslag som representeras. Utredningen borde dock i högre grad fokusera på vikten av att samhället tillhandahåller budget- och skuldrådgivning för enskilda personer för att förebygga behovet av skuldsanering. Även en god konsumentrådgivning kan utgöra en del i att stärka det förebyggande arbetet.

Jag stöder förslaget att ge konsumentverket en samordnande roll och att kronofogdmyndigheten i fortsättningen ska vara den som beslutar om skuldsanering och att tingsrättens roll begränsas till att endast pröva överklaganden.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen "Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande" (SOU 2004:81) överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 19 april 2005

TERES LINDBERG

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. därutöver anför följande

Kommunens ansvar för budget- och skuldrådgivning anges i socialtjänstlagens 3 kap. 1 §. Kommunerna måste även fortsättningsvis ges möjlighet att besluta om omfattningen av budget- och skuldrådgivningen med utgångspunkt i de förhållanden som råder i respektive kommun. Varje kommun måste ges möjlighet att ta hänsyn till sina respektive förutsättningar och behov. Ansvaret bör därför inte lagregleras i större omfattning än vad redan anges i lagen.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Ett övergripande mål för stadens socialpolitik måste vara att långsiktigt göra färre människor beroende av offentliga system, bidrag och politisk byråkrati. Mot den bakgrunden är det oroväckande att antalet människor som söker hjälp för skuldsanering inte minskat de senaste åren.

För människor som tappat kontrollen över sin privata ekonomi kan skuldsanering och rådgivning vara avgörande för att så småningom bli skuldfri. Samtidigt som det råder stora brister i verksamheten med budget- och skuldrådgivning satsar majoriteten allt mer på konsumentrådgivning. Denna prioritering är missriktad. Rimligen måste det vara en mer angelägen uppgift för staden att hjälpa svårt skuldsatta människor att hitta lösningar på sin ekonomiska situation, än att tala om för människor hur de ska gå tillväga för att köpa rätt kläder eller TV.

ÄRENDET

Bakgrund

Stockholms stad har erhållit Skuldsaneringsutredningens betänkande Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande (SOU 2004:81) på remiss.

Skuldsaneringsutredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn av 1994 års skuldsaneringslag. Syftet har varit att förenkla och effektivisera skuldsaneringsförfarandet då det nuvarande systemet uppfattas som onödigt tillkrånglat.

Det har gått tio år sedan skuldsaneringslagen infördes. Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn över lagen. Utredningen framhåller att en skuldsanering ska gynna såväl borgenärer som gäldenärer men att den främst ska syfta till rehabilitering av en svårt skuldsatt person. Utredningen menar också att lagen fyllt detta syfte och även framdeles ska ha denna inriktning. Förvaltningen instämmer i detta synsätt och tillstyrker flera av utredningens förslag till förändringar av lagen. Utredningen borde dock enligt förvaltningens mening i högre grad fokuserat på vikten av att samhället tillhandahåller budget- och skuldrådgivning för enskilda för att förebygga behovet av skuldsanering.

Ärendet

I betänkandet föreslår utredaren att en gäldenär inte längre ska behöva göra ett eget försök att få till stånd en frivillig uppgörelse med sina borgenärer, innan denne kan ansöka om skuldsanering. Förslaget bygger på bedömningen att lagstiftarens mål inte har uppnåtts, dvs. de flesta skuldsaneringar har inte kunnat lösas genom dessa s.k. egenförsök. Utredaren menar att, i stället för att lägga ned tid på att hjälpa gäldenären med egenförsöket, kan den kommunala budget- och skuldrådgivningens insatser koncentreras på att hjälpa till med att ansöka om skuldsanering samt att ge råd och stöd efter ett beslut om skuldsanering.

Konsumentverket föreslås få en samordnande roll, vilket bland annat innebär att svara för utbildning och datastöd och biträda kommunerna med information och råd.

Kronofogdemyndigheten ska i fortsättningen vara den som beslutar om skuldsanering, och tingsrättens roll begränsas till att endast pröva överklaganden.

REMISSER

Ärendet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret och socialtjänstnämnden samt stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta, Maria-Gamla stan och Älvsjö. Inom stadsledningskontoret har ärendet beretts av finansavdelningen, som biträtts av juridiska avdelningen.

Stadsledningskontoret tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2004 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm är det stadsdelsnämnderna som har ansvaret för kommunens budget- och skuldrådgivning. Under socialtjänstnämnden finns därtill skuldrådgivningskonsulenter, som har en samordnande och stödjande funktion gentemot stadsdelsnämndernas budget- och skuldrådgivare.

Drygt 2 000 rådssökande hushåll beräknas årligen vända sig till stadens budget- och skuldrådgivare. För närvarande uppskattas mellan 500-600 personer stå i kö till denna tjänst. Väntetiden var år 2003 i medeltal 2,5 månader.

Möjligheten att få frågan om skuldsanering prövad har stor betydelse för många av dem som lever under en stor skuldbörda, och som har små möjligheter att med egna insatser bli skuldfria. De kommunala budget- och skuldrådgivarna fyller en viktig funktion för människor som har svårt att hantera sin ekonomiska situation. Det kan handla om att få hjälp att förstå konsekvenserna av de ekonomiska åtaganden man gör, att finna vägar att mer varaktigt förbättra sin ekonomi, att få hjälp att ansöka om skuldsanering och, om detta beviljas, få råd och stöd för att kunna fullfölja en sådan.

Förslaget om att ta bort kravet på det s.k. egenförsöket är förståeligt. Har det inte givit någon märkbar effekt vad gäller antalet inledda skuldsaneringar på frivillig basis, så bör insatserna hellre koncentreras på att försöka få ett formellt beslut i tingsrätt eller, i enlighet med betänkandets förslag, av kronofogdemyndigheten. Det som möjligen riskerar att gå förlorat, om kravet på gäldenären att själv först försöka nå fram till en uppgörelse försvinner, är den enskildes känsla av att ha ett eget ansvar att göra något åt sin situation.

Som också framkommer i betänkandet, så träder kommunernas budget- och skuldrådgivare i det stora flertalet fall in redan i den inledande fasen, när en kartläggning görs av den enskildes situation. Kommunens handläggare är alltså oftast med redan från början, för att hjälpa gäldenären antingen att först finna en uppgörelse själv eller att inleda ett formellt skuldsaneringsförfarande. Betänkandets förslag innebär att kommunens rådgivningsfunktion blir mer renodlad och tydlig, vilket gynnar rättssäkerheten.

Stadsledningskontoret kan inte se att förslaget om att ta bort egenförsöket i grunden skulle förändra behovet av kommunernas insatser eller arbetssätt. Gäldenärerna kommer troligtvis även fortsättningsvis, i det stora flertalet fall, under hela processen behöva budget- och skuldrådgivarens råd och handfasta stöd för att reda ut sin situation. Skillnaden blir, som också påpekas av utredaren, att fokus mer kommer att ligga på att redan från början hjälpa till med ansökningsförfarandet. Förvaltningsrättsligt torde förslaget inte innebära några förändringar.

Stadsledningskontoret stöder förslaget att ge Konsumentverket en samordnande roll. Stockholms stad använder sedan år 2001 Konsumentverkets statistikprogram, vilket bl.a. ger möjlighet till jämförelser med andra kom-muner i Sverige.

Socialtjänstnämnden beslutade den 28 januari 2005 att hänvisa till tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Peter Lundén-Welden m.fl.* (m), ledamöterna *Ann-Katrin Åslund m.fl.* (fp) och ledamoten *Désirée Pethrus Engström* (kd), bilaga 1.

Särskild uttalande gjordes av vice ordföranden *Peter Lundén-Welden m.fl.* (m), ledamöterna *Ann-Katrin Åslund m.fl.* (fp), bilaga 1.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat den 12 januari 2005 är av i huvudsak följande lydelse.

Det har gått tio år sedan skuldsaneringslagen infördes. Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn över lagen. Det är dock tveksamt om utredningen kan sägas utgöra en utvärdering av lagen. Den beskrivning som lämnas över hur utredningen arbetat anger att man inhämtat tidigare utvärderingar som gjorts av Konsumentverket, Riksskatteverket (numera Skatteverket) och Riksdagens revisorer. Man har kompletterat detta med statistik över handläggnings-tider m.m. från Riksskatteverket och Konsumentverket. Därutöver har man gjort ett antal besök hos myndigheter, organisationer och företag som tillämpar eller berörs av skuldsaneringslagen. Utredningen har också gjort studiebesök i Finland och Danmark. Man har utifrån inhämtad information gjort bedömningar och dragit slutsatser som framstår som tämligen subjektiva. Det

är ändå värdefullt med den sammanställning som gjorts. De förslag som lämnas till förändringar av skuldsaneringslagen bygger i alla fall på de erfarenheter som gjorts av de olika inblandade aktörerna under de gångna tio åren.

Enligt nu gällande lag måste gäldenären för att få skuldsanering genomgå tre steg, först ett eget försök att nå uppgörelse med borgenärerna. Om detta inte lyckas ska en ansökan om skuldsanering inlämnas till kronofogdemyndigheten som ska försöka få till stånd en uppgörelse med borgenärerna. Till sist om detta misslyckas ska kronofogdemyndigheten lämna in en ansökan om skuldsanering till tingsrätten som fattar beslut i ärendet. Enligt bestämmelserna i skuldsaneringslagen 1 § ska kommunen inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer. I praktiken har kommunerna bistått en stor del av gäldenärerna i steg ett och i att göra ansökan inför steg två men även under steg två och tre.

Utredningen har förvisso behandlat alla tre stegen i denna process. Förvaltningen anser emellertid att kommunens roll är otillräckligt belyst då utredningen i huvudsak är begränsad till att se hur kommunerna bistått den enskilde i framför allt det första steget – egenförsöket. Man redovisar dock även att kommunerna hjälper det stora flertalet gäldenärer som ansöker om skuldsanering. Likaså redovisar man hur budget- och skuldrådgivarna ser på gäldenärernas situation och att arbetet med att ge råd och stöd ofta pågår under hela processen, således även under steg två och tre. Utredningen föreslår också att skuldsaneringslagen ska tillföras bestämmelser om ett utökat ansvar från kommunerna under skuldsaneringsprocessen. Förvaltningen tillstyrker detta förslag som i lagen för in ett ansvar som kommunerna tar redan idag.

Det som saknas i utredningen är ett bredare perspektiv på kommunernas arbete med budget- och skuldrådgivning och vikten av detta arbete för att förebygga att enskildas skuldsättning blir så omfattande att en skuldsanering blir nödvändig. En utredning om skuldsaneringslagen borde helt enkelt även ha handlat om hur samhället ska förebygga skuldsättning för enskilda.

Utredningen har inte velat peka ut någon särskild kommunal förvaltning som ska svara för budget- och skuldrådgivning, däremot föreslår man att Konsumentverket får ansvaret att vara central myndighet för samordning av den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Konsumentverket har redan idag tagit på sig ett ansvar för denna medan Socialstyrelsen som central myndighet för socialtjänsten inte varit särskilt aktivt ansvarstagande inom området. Förvaltningen tillstyrker förslaget att Konsumentverket blir central myndighet för budget- och skuldrådgivning då detta i praktiken redan fungerar så.

Kommunens ansvar för budget- och skuldrådgivning regleras inte i någon lagstiftning förutom skuldsaneringslagen, på annat sätt än att det i socialtjänstlagen 3 kap. 1 § anges att det till socialtjänstens uppgifter hör att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Budget- och skuldrådgivning inryms i dessa uppgifter. Utifrån lagstiftningen kan det därför synas självklart att budget- och skuldrådgivningen hör hemma inom socialtjänsten. Förvaltningen menar också att socialtjänstens kompetens att möta människor i kris och utsatta situationer talar för att socialtjänsten bör ha ett mer uttalat ansvar för dessa uppgifter.

Utifrån erfarenheterna att människor som söker bistånd för ekonomiska svårigheter ofta har en besvärlig livssituation ställer sig förvaltningen tveksam till utredningens slutsats att skuldsaneringsprocessen måste bli snabbare i alla led. Det är ofta nödvändigt med en process där den enskilde får större grepp om sitt liv innan en skuldsanering kan inledas. Det är däremot angeläget att byråkratiska hinder och dubbelarbete undanröjs för att en få så strikt formell skuldsaneringsprocess som möjligt. Förvaltningen tillstyrker därför att kronofogdemyndigheten ska få rätt att fullt ut besluta om skuldsanering. Rättssäkerheten tillgodoses genom möjligheten att överklaga till tingsrätten. Förvaltningen tillstyrker också förslaget att betalningsplanen ska börja löpa omgående efter ett beslut om inledande av skuldsanering, dvs. innan beslutet hunnit vinna laga kraft.

Förvaltningen anser att det första steget i skuldsaneringsprocessen – egenförsöket – ska vara kvar. Enligt förvaltningens erfarenheter leder fler egenförsök än vad som redovisas i utredningen till uppgörelser med fordringsägarna. Egenförsöket innebär också att den enskilde, ofta med bistånd från socialtjänsten, får en möjlighet att själv skaffa sig kontroll över sin livssituation och sin ekonomiska situation. Detta är ett arbete som ofta tar tid och måste få ta tid.

Det är däremot inte bra med långa väntetider innan den enskilde får träffa en kommunal budget- och skuldrådgivare. Många kommuner har idag alltför lång väntetid innan man kan få träffa en budget- och skuldrådgivare. Förvaltningen anser att utifrån ett bredare perspektiv på budget- och skuldrådgivning borde även kommunernas resurser för denna uppgift ha tagits upp av utredningen.

Förvaltningen tillstyrker förslaget att betalning till borgenärerna ska göras en gång per år via ett så kallat uppsamlingskonto istället för som nu varje månad till varje borgenär. Förfarandet med betalning till borgenärerna varje månad är administrativt krångligt och ibland förenat med höga kostnader för den enskilde. Systemet med uppsamlingskonto skulle underlättas om exempelvis kronofogdemyndigheten åtar sig att administrera uppsamlingskonton som enskilda gäldenärer inte har tillgång till löpande under året.

Utredningen betonar återkommande att en skuldsanering ska gynna såväl borgenärer som gäldenärer. En skuldsanering ska dock främst syfta till rehabilitering av en svårt skuldsatt person. Utredningen menar också att lagen fyllt detta syfte och även framdeles ska ha denna inriktning. Förvaltningen instämmer i detta synsätt men anser att utredningen i ännu högre grad kunnat fokusera på vikten av att tillhandahålla budget- och skuldrådgivning för enskilda för att förebygga behovet av skuldsanering.

Stadsdelsnämnden Spånga-Tensta beslutade den 10 februari 2005 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Ann-Katrin Åslund* (fp), ledamöterna *Ole-Jörgen Persson* (m), *Patrik Simonson* (kd), *Christer Grunder* (m), *Bengt Porseby* (fp) och *Markku Sirviö* (m), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden *Ann-Katrin Åslund* (fp), ledamöterna *Ole-Jörgen Persson* (m), *Patrik Simonson* (kd), *Christer Grunder* (m), *Bengt Porseby* (fp) och *Markku Sirviö* (m), bilaga 1.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande, daterat den 25 januari 2005 är av i huvudsak följande lydelse.

? Egenförsöket

Utredningens förslag är att helt slopa det s.k. egenförsöket som krav för skuldsanering. Frivilliga uppgörelser med fordringsägare är även i fortsättningen mycket viktiga. Fördelarna för gäldenären med en frivillig uppgörelse är att det blir en bättre form av rehabilitering när gäldenären själv kommer fram till en lösning på sina problem utan att tvingas ta hjälp av en myndighet. Detta gäller då den skuldsatte har ett betalningsutrymme för återbetalning av skulder. Vid de s.k. nollbudet, då det får anses utsiktslöst att få igenom en frivillig uppgörelse kan det s.k. egenförsöket helt slopas och ansökan inlämnas direkt till Kronofogdemyndigheten. Mer än 90 % av de som idag får skuldsanering har besökt en kommunal budget- och skuldrådgivare och fått hjälp att reda ut sin ekonomi och ta reda på vilka skulder man har. I utredningens förslag ska man kunna ansöka direkt till Kronofogdemyndigheten. Det finns en uppenbar risk att många gäldenärer ansöker direkt till kronofogdemyndigheten utan att göra den noggranna utredning som gjorts i steg 1 och därför får avslag på sin ansökan om skuldsanering och ger sedan upp eller får backa tillbaka i processen. Gäldenärer kan också med slopandet av det s.k. egenförsöket tro att det blivit lättare att få skuldsanering.

? Kommunens roll

Det förebyggande arbetet med kommunal budget- och skuldrådgivning bör finnas kvar och förstärkas. Det är vanligt förekommande att budget- och skuldrådgivaren kommer in i ett mycket sent skede i en gäldenärs skuldsättning. Här bör också framgå att kommunens roll även avser

budget-och skuldrådgivning som inte kan betraktas som skuldsaneringar i lagens mening. Innan någon gäldenär beviljas skuldsanering ska den sökande fått ekonomisk rådgivning hos en budget- och skuldrådgivare för att ha möjlighet att klara en femårig betalningsplan

? Konsumentverket

Nämnden ser positivt på att de kommunala budget-och skuldrådgivarna får en central myndighet som är samordnare. Konsumentverket är en lämplig myndighet med stor erfarenhet av dessa frågor.

? Kronofogdemyndighetens roll

Det är bra att Kronofogdemyndighetens roll stärks och att Kronofogdemyndigheten kan besluta om skuldsanering även om en eller flera borgenärer är emot det förslag som tillställts dem. Det får ses som mycket viktigt att Kronofogdemyndighetens roll stärks så att de sökande får den hjälp denne behöver vid upprättandet av ansökan. Det får inte bli så att en gäldenär avstår från att ansöka om skuldsanering därför att man inte vet hur ansökningsförfarandet går till.

? Tingsrättens roll

Förslaget om Tingsrättens ändrade roll är bra, inte minst för att ett överklagande måste motiveras.

? Betalningsplanen

Det är positivt att man i förslaget förstärker att avbetalningsplanen gäller i högst fem år. Det är också en förbättring att betalningsplanen kan börja löpa direkt från inledandebeslutet.

? Uppsamlingskontot

Förslaget om ett enda uppsamlingskonto är bra. Det finns dock en risk med ett sådant konto. Många skuldsatta har under lång tid levt på existensminimum och har inte haft råd att gå till tandläkare eller t.ex. köpa nya glasögon eller kläder. Frestelsen kan då vara stor att man "lånar" från insamlingskontot. Detta beror inte på dålig betalningsmoral utan att man levt under stor ekonomisk stress.

? Årlig betalning till borgenärerna

Utredningens förslag till årlig betalning till borgenärerna är bra. Speciellt att gäldenären får börja betala direkt när skuldsanering inleds.

? Småskulder

Nämnden har inget att invända mot utredningens förslag.

? Det allmänna skälighetsrekvisitet

Förändringen i förslaget är bra. Kriterierna för att få skuldsanering bör klargöras ytterligare så att inte enbart ekonomisk rehabilitering värderas. De sociala aspekterna måste markeras tydligare i förslaget.

? Omprövning

Förslaget att Kronofogdemyndigheten ska pröva ansökan om omprövning är positivt liksom att gäldenären även i fortsättningen kan begära omprövning både om dennes ekonomiska förutsättningar förbättrats eller försämrats.

? Verkställighet

Nämnden har inget att invända

? Pensionsförsäkringar och pensionskonton

Vid en skuldsanering bör samma regler gälla i hela landet. Idag är det olika regler som tillämpas i olika delar av landet.

Stadsdelsnämnden Maria-Gamla stan beslutade den 27 januari 2005 att överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen. Därutöver anför nämnden följande.

Stadsdelsnämnden anser det välkommet med åtgärder i syfte att göra skuldsaneringsförfarandet snabbare och enklare. Den ekonomiska rehabilitering som möjliggörs av skuldsaneringsförfarandet har stort värde för den enskilda berörda personen och medför också stora samhälleliga vinster. Erfarenheterna av det nuvarande systemet påbjuder förbättringar och det remitterade förslaget visar på ett flertal markanta förbättringar av systemet. Stadsdelsnämnden ansluter sig till förvaltningens förslag, men vill därutöver tillägga följande.

För att skuldsanering ska komma ifråga krävs att det framstår som skäligt att sanering sker, vilket i lagstiftningen markeras med ett s k omvänt rekvisit, att den som är kvalificerat insolvent skall få skuldsanering om det inte är oskäligt. En ansökan om sanering kan härvid stöta på hinder vid förekomsten av vissa typer av skulder, fr. a. skadestånd på grund av brott. Det kan för allmänheten förefalla stötande om dylika skulder skrivs av, varför tillämpningen enligt lagstiftaren ska vara restriktiv för det fall sådana skulder förekommer. Men det är också beklagligt om sådana skulder skulle hindra en sanering med hänsyn till de fördelar för såväl den enskilda personen som samhället som är förenade med en sanering. Det bör därför övervägas om sådana skulder skulle kunna särbehandlas och t ex föranleda en återbetalning med högre kvotdel än övriga skulder – vilket skulle vara ett avsteg från den likabehandlingsprincip som föreslås i förslaget.

Vidare kan anmärkas på att enligt rättshjälpslagen får rättshjälp inte beviljas för ärenden om skuldsanering. Detta innebär att den person som får avslag på sin ansökan i praktiken inte kan få advokathjälp för att överklaga beslutet till domstol och där tillvarata sökandens intressen och rättigheter. Eftersom en skuldsanering utgör en för den enskilda personen avgörande fråga i dennes tillvaro och tillika innebär betydande samhällsvinster, bör rättshjälp kunna beviljas för sökanden vars ärende kommer under domstols prövning.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 december 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har följt rubriksättningen i utredningens sammanfattning och lämnar följande synpunkter på remissen:

Egenförsöket

Förvaltningen anser inte att det är rimligt att i lagstiftning kräva att någon själv måste göra ett försök innan de möjligheter lagen erbjuder kan utnyttjas. Dessutom finns det inget som hindrar en gäldenär från att förhandla fram egna frivilliga överenskommelser med sina fordringsägare. Med förslaget bör kommunens rådgivare också kunna sätta av mera tid till råd och stöd i de fallen.

Kommunens roll

12.4 Kommunens uppgifter och ansvar

Förvaltningen anser att det är bra och viktigt att utredningen i kapitel 14:1 understryker kommunens roll i skuldsaneringsförfarandet.

Konsumentverket

Förvaltningen anser att det är bra att det klargörs att konsumentverket blir den statliga myndighet som har huvudansvaret på området.

Kronofogdemyndigheten

Det är bra att kronofogdemyndigheten får besluta om tvingande skuldsanering samt om omprövning.

Tingsrättens roll

Förvaltningen instämmer i utredningens förslag om att tingsrättens roll bör vara att pröva frågor i samband med överklagande så att den som överklagar måste ange skäl för sitt överklagande.

Betalningsplanen

12.9.6 Längden på betalningsperioden

Förvaltningen anser att det i utredningen bör ges exempel på särskilda skäl när en kortare betalningsplan kan beslutas.

Uppsamlingskonto

12.9.5 Betalningsplanens utformning

Utredningens förslag

Utredaren föreslår att uppsamlingskontot är ett vanligt bankkonto som gäldenären själv disponerar och som varken är spärrat eller skyddat mot utmätning. Gäldenären ska själv sköta kontot vilket utredningen menar är en del i skuldsaneringsens syfte att gäldenären ska rehabiliteras ekonomiskt.

Förvaltningen anser att tanken är god att underlätta för gäldenären genom att inbetalningar görs till ett uppsamlingskonto. Däremot kan man ifrågasätta om den föreslagna lösningen är den bästa. Förslaget bygger på att man från bankernas sida inte är beredd att hantera de medel som sätts in på uppsamlingskontot. Förslaget förutsätter täta kontakter mellan gäldenären och den kommunala rådgivaren för att följa upp att betalningarna sköts. Man kan också ifrågasätta den rehabiliterande effekten av den föreslagna lösningen. Det bästa vore om betalningen av skulderna i skuldsaneringsärendet kunde skötas på ett smidigare sätt, så att gäldenären och rådgivaren under skuldsaneringsperioden kan ägna sig åt att få den löpande ekonomin att fungera och planera för hur situationen för gäldenären kommer att bli när betalningsplanen är avslutad.

Förvaltningen anser att kronofogdemyndigheten borde ges ansvaret för att hantera denna typ av fordringar. Det finns redan en väl inarbetad och fungerande organisation för detta, nämligen kronofogdemyndighetens indrivningsverksamhet. I förhållande till det stora antal mål om utmätning som kronofogdemyndigheten hanterar borde det inte innebära några större problem att ta hand även om betalningarna i samband med skuldsanering. Kronofogdemyndigheten kan även ges rätt att av gäldenärens betalningsutrymme ta en avgift för hanteringen som motsvarar den avgift som gäller vid utmätning.

Förvaltningens uppfattning är att det i rehabiliterande syfte är viktigare att ägna tid ekonomisk rådgivning, i form av att följa upp den löpande hushållsekonomin och ge stöd för att undvika ny skuldsättning, än att hantera betalningar. Förslaget skulle inte minska skuldsanerings rehabiliterande effekt. Det skulle även kunna sägas vara borgenärs gynnande då det närmast innebär en garanti för att gäldenärens betalning sköts enligt den uppgjorda planen.

Beslut om att inleda skuldsanering

12.10.2 Utredningens förslag

Enligt utredningen ska kronofogdemyndigheten vid beslut om inledande av skuldsanering även bestämma ett belopp som gäldenären ska sätta in på uppsamlingskontot fram till dess att frågan om skuldsanering avgjorts.

Förvaltningens anser att om utredningen leder till beslut om skuldsanering uppstår inga problem. Däremot frågar sig förvaltningen vad som händer med de medel som samlats på uppsamlingskontot i de fall det i ett senare skede fattas beslut om att gäldenären inte beviljas skuldsanering. Ett sådant beslut kan fattas av kronofogdemyndigheten, tingsrätt eller överrätt. Då kan det ha gått rätt lång tid från inledande av skuldsanering. Det är möjligt att handläggningen av ärenden som överklagas till tingsrätt enligt den nya ordningen kan ta längre tid än vad som är fallet idag.

Frågan är hur man i det läget ska hantera de medel som gäldenären satt av på uppsamlingskontot. Det är ett vanligt bankkonto, inte spärrat men inte heller skyddat från utmätning. Det finns inget som hindrar att gäldenären tar ut pengarna i anslutning till exempelvis beslut i tingsrätten och på så sätt undandrar pengarna från borgenärerna. Dessa har inte heller någon möjlighet under pågående utredning om skuldsanering driva in sina fordringar genom utmätning. Med förvaltningens förslag ovan nämligen att kronofogdemyndigheten ska hantera betalningarna även i en skuldsanering, löser man problemet med att gäldenären kan undandra belopp från sina borgenärer.

Skulle gäldenären inte beviljas skuldsanering får kronofogdemyndigheten fördela de medel som finns på uppsamlingskontot proportionellt mellan borgenärerna, alternativt enligt de regler som gäller för utmätning av lön. Antagligen får man införa någon form av beloppsgräns för att slippa hantera småsummor.

Årlig betalning till gäldenärerna

Förvaltningen anser att det är ett bra förslag att betalning till borgenärerna sker årsvis. Det underlättar för gäldenären och ger en enklare betalningsplan.

Småskulder

I den nuvarande skuldsaneringslagen finns möjlighet att bestämma att små skulder ska betalas med 100 % medan övriga skulder skrivs ner. Effekten kan bli att vissa fordringsägare med små skulder kan få bättre utdelning i skuldsaneringen än dem som har större fordringar men får dessa nedskrivna. Genom utredningens förslag att alla skulder ska behandlas lika kommer alla fordringsägare att få betalt i förhållande till hur stor fordran dom har på gäldenären. Förvaltningen anser att det är bra att alla skulder oavsett belopp behandlas lika.

Det allmänna skälighetsrekvisitet

12:7 Utredningens förslag

I utredningen förslås att skälighetsrekvisitet ändras så att skuldsanering ska beviljas om det inte är oskäligt. Detta för att betona att en enskild omständighet inte nödvändigtvis ska förhindra en skuldsanering. Vid skälighetsbedömningen beaktas bland annat omständigheterna vid skuldernas uppkomst. En typ av skuld som faller under den bedömningen är skadestånd på grund av brott. Vid införandet av skuldsaneringslagen valde man den lösningen att denna typ av skuld ska kunna ingå i en skuldsanering. Tillämpningen skulle dock vara restriktiv.

Förvaltningen anser att lagstiftaren bör förtydliga vad som är skäligt respektive oskäligt exempelvis när det gäller skulder som hänför sig till brott samt i vilka fall sådana skulder kan bli föremål för skuldsanering.

Omprövning

Förvaltningen anser att det är bra att prövningen ligger hos kronofogdemyndigheten samt att även gäldenären ska kunna begära omprövning för att förhindra att betalningsplanen förlängs.

Pensionsförsäkringar och pensionssparkonto

12.14 Utredningens förslag

Innan beslut fattas att en gäldenär ska tvingas återköpa en pensionsförsäkring för att beviljas skuldsanering bör man se hur gäldenärens totala pensionsskydd ser ut.

Förvaltningen anser att det också bör förtydligas att eventuellt pensionssparande, efter beslut om inledande av skuldsanering eller under skuldsanering, inte kan bli föremål för återköp. Vidare bör det finnas möjlighet att återköpa delar av en pensionsförsäkring utifrån gäldenärens totala pensionsskydd.

Gäldenärskretsen

2.8.1 Utredningens förslag

Enligt utredningen (s 59f) är det inget som hindrar att en före detta näringsidkare får skuldsanering. Den som ålagts näringsförbud kan dock inte beviljas skuldsanering. Att gäldenären har skulder från en tidigare seriöst bedriven näringsverksamhet kan till och med tala för en skuldsanering. Vidare sägs att det inte finns något hinder att den som beviljats skuldsanering startar egen rörelse och blir näringsidkare.

Den som är näringsidkare kan inte - utom i vissa undantagsfall där näringsverksamheten mer har formen av extraknäck - beviljas skuldsanering. I det fallet tar man ingen hänsyn till skuldernas typ, om de är privata skulder eller härrör från tidigare bedriven verksamhet. En grundtanke verkar vara att en näringsidkare kan hantera sina ekonomiska problem genom konkursinstitutet eller ackord. Det gäller självfallet beträffande den skuldsättning eller de likviditetsproblem som uppstått inom ramen för näringsverksamheten. Gamla privata skulder eller skulder från tidigare bedriven näringsverksamhet kan dock inte ingå i en eventuell konkurs i näringsverksamheten.

Förvaltningens uppfattning är att det som bör styra rätten till skuldsanering är behovet av ekonomisk rehabilitering och de övriga krav som ställs för skuldsanering, inte vilken typ av inkomst man har vid tidpunkten för utredning om skuldsanering.

Förvaltningen ser att många idag bedriver näringsverksamhet, ofta i form av enmansföretag, som då är huvudsaklig inkomstkälla. Att utesluta dem från möjligheten att få skuldsanering enbart på den grunden att de är näringsidkare i någon form förefaller inte ändamålsenligt. Särskilt som det endast är i samband med ansökan om skuldsanering som man inte får bedriva näringsverksamhet. Att ha skulder från tidigare näringsverksamhet går bra liksom att när man beviljats skuldsanering starta en verksamhet.

Förvaltningen menar att det vore rimligt att även näringsidkare - på samma grunder som andra - ska kunna beviljas skuldsanering. Kravet ska självfallet vara att man kan göra en prognos för att avgöra om gäldenären är kvalificerat insolvent samt att den ekonomiska situationen är sådan att ett betalningsutrymme kan fastställas. Om någon nyligen startat en rörelse förekommer ofta svårigheter att bedöma dess bärkraft och en prognos blir svår att göra. I de fallen får gäldenären vänta med en eventuell skuldsanering till dess rörelsen uppvisar stabila årsresultat. Vidare måste man kunna särskilja de gamla skulder som ska omfattas av skuldsaneringen och skulder som tillhör den aktuella näringsverksamheten och därmed inte ska ingå i en eventuell skuldsanering. Man måste även kunna utskilja de tillgångar som är att hänföra till verksamheten och därmed inte kan användas för att betala gäldenärens skulder i skuldsaneringsärendet.

Kreditupplysning

En fråga som inte verkar ha tagits upp i utredningen avser bestämmelsen om kreditupplysning i samband med skuldsanering. Av Kreditupplysningslagen 8 § 2 st framgår att:

”... En uppgift om skuldsanering skall dock alltid gallras senast fem år efter den dag då skuldsaneringen beviljades eller, om en betalningsplan enligt 8 § skuldsaneringslagen (1994:334) löper under längre tid, senast den dag då planen löper ut.”

En betalningsanmärkning ska försvinna i samband med att skuldsaneringen avslutas. Förvaltningen anser att ändringarna i skuldsaneringslagen borde även leda till ändringar vad gäller kreditupplysning, så att gallring sker senast fem år efter det att skuldsanering inleddes. Undantaget att

gallring ska ske senast den dag då planen löper ut, bör finnas kvar om planen löper under längre tid. Frågan är om man inte dessutom ska skriva in i paragrafen att detsamma ska gälla om betalningsplanen löper på *kortare tid*, säg tre år; att uppgiften även då ska gallras i samband med att betalningsplanen löper ut.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade den 27 januari 2005 godkänna och att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Älvsjö stadsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 januari 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att steg 1 i nuvarande skuldsaneringsförfarande inte är meningsfull, varken resurs- eller resultatmässigt. Erfarenheten har visat att det varit mycket svårt inom nuvarande lagstiftning att uppnå en lösning i steg 1. I de fall den skuldsatte inte haft godtagbart betalningsutrymme har förhandlingen enbart blivit till en långdragen formalitet där kommunala handläggares resurser tagits i anspråk och som i alltför många fall enbart förlängt skuldsaneringsförfarandet.

Förvaltningen anser att utredningens förslag att Konsumentverket ges legitimitet till att bli samordnare för den kommunala rådgivningen innebär en mycket större tydlighet i rollfördelningen mellan aktörerna. Detta kan höja kompetensen och främja en enhetlig inriktning inom kommunernas rådgivning.

Förvaltningen bedömer det vara mer fördelaktigt för den enskilde att egenförsökskravet slopas och att kronofogdemyndigheten i steg 2 kan fatta ett tvingande beslut, oberoende av borgenärernas ställningstagande till skuldsanering. Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att denna stödform är viktig för de skuldsatta personerna genom den erfarenhet som finns av att personer med beviljad skuldsanering inte så sällan misslyckas med sin fastställda betalningsplan och därmed inte sällan återkommit till kommunal rådgivning.

Skuldsaneringslagen ålägger kommunerna att inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer. Däremot reglerar inte lagen hur socialtjänsten organiserar detta arbete, vilket innebär att ekonomisk rådgivning kan ges av en socialsekreterare inom socialtjänsten eller en specialiserad budget- och skuldrådgivare utanför socialtjänstens organisation. För att en rådgivning ska kunna ge önskvärt effekt är det viktigt att den som har detta uppdrag har kompetens och tid för sitt arbete. Av denna anledning har de flesta kommuner bestämt sig för att specialisera tjänsten. Förslaget att kommunal rådgivning ska vara den instans som ska stödja skuldsatta personer även efter att de fått sin skuldsanering beviljad kan ifrågasättas med uppfattningen att det istället borde vara den beslutande myndighetens ansvar att stödja den enskilde till att kunna uppfylla sin betalningsplan. Kronofogdemyndigheten har uttalat att de anser detta ingår i den kommunala rådgivningsdelen och att de saknar de personella resurser som krävs för sådan insats.

Förvaltningens uppfattning är också att det är fördelaktigt för den enskilde skuldsatte personen att steg 3 (tingsrättens beslut) föreslås genomgå en omfattande förändring. Genom att kronofogdemyndigheten kan besluta om tvingande skuldsanering ges de skuldsatta personerna en snabbare handläggning av sitt skuldsaneringsärende utan att rättssäkerheten därmed behöver sättas ur spel. Kronofogdemyndighetens beslut kan i den nya lagstiftningen överklagas till tingsrätten i de fall borgenären har angett rimliga skäl till att åberopa tingsrättens ställningstagande. Förvaltningen bedömer att denna nyordning inom skuldsaneringsförfarandet kommer att gynna enskilda skuldsatta personer genom att de på detta sätt kan erhålla en snabbare och effektivare skuldsanering.

Förvaltningen bedömer att merparten av råd och stöd, även fortsättningsvis, kommer att ligga i den inledande fasen av ett skuldsaneringsförfarande. Den enskildes ansökningshandlingar måste vara i ordning och den skuldsatte måste ha kontroll på merparten av sina skulder samt ha en bra förklaring till skuldsättningen för att kronofogdemyndigheten ska kunna fatta beslut i deras skuldsaneringsärende. Får den skuldsatte inte sådant stöd och hjälp som denna har behov av i den inledande fasen kan denna brist medföra att denne inte kan erhålla ett beslut om skuldsane-

ring. Denna förutsättning råder även idag med gällande lagstiftning. Förvaltningen kan inte se någon förändring i detta fall som ett resultat av den föreslagna reviderade lagstiftningen.

Förvaltningens bedömning helhetsmässigt är att förslaget på ny lagstiftning medför en tydligare rollfördelning i skuldsaneringsförfarandet vilket kommer att gynna den enskilde skuldsatte. Förvaltningen bedömer att behovet av kommunal skuldrådgivning kommer även fortsättningsvis att vara viktig för att den enskilde ska lyckas i sin skuldsanering inom den nya lagstiftningen. Möjligen kan den nya lagstiftningen på sikt medföra att kommunernas rådgivare ges utökad tidsutrymme till att motivera skuldsatta personer till att söka stöd och hjälp tidigare.

Förvaltningen anser slutligen det klarlagt att en organisatoriskt och tidsmässigt klart definierad budget- och skuldrådgivning blir effektivare och mer framgångsrik om den uppvisar en tydlig identitet internt inom kommunen liksom i allmänhetens ögon.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Peter Lundén-Welden m.fl. (m), ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) och ledamoten Désirée Pethrus Engström (kd) mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag enligt följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anför följande.

Kommunens ansvar för budget- och skuldrådgivning anges i socialtjänstlagens 3 kap. 1 §. Kommunerna måste även fortsättningsvis ges möjlighet att besluta om omfattningen av budget- och skuldrådgivningen med utgångspunkt i de förhållanden som råder i respektive kommun. Varje kommun måste ges möjlighet att ta hänsyn till sina respektive förutsättningar och behov. Ansvaret bör därför inte lagregleras i större omfattning än vad redan anges i lagen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Peter Lundén-Welden m.fl. (m) och ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) enligt följande.

Ett övergripande mål för stadens socialpolitik måste vara att långsiktigt göra färre människor beroende av offentliga system, bidrag och politisk byråkrati. Mot den bakgrunden är det oroväckande att antalet människor som söker hjälp för skuldsanering inte minskat de senaste åren.

För människor som tappat kontrollen över sin privata ekonomi kan skuldsanering och rådgivning vara avgörande för att så småningom bli skuldfri. Samtidigt som det råder stora brister i verksamheten med budget- och skuldrådgivning satsar majoriteten allt mer på konsumentrådgivning. Denna prioritering är missriktad. Rimligen måste det vara en mer angelägen uppgift för staden att hjälpa svårt skuldsatta människor att hitta lösningar på sin ekonomiska situation, än att tala om för människor hur de ska gå tillväga för att köpa rätt kläder eller TV.

De resurser som i dag satsas på stadsdelarnas konsumentrådgivning bör omprioriteras till budget- och skuldrådgivning.

Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta

Reservation mot beslutet anfördes av vice ordföranden Ann-Katrin Åslund (fp), ledamöterna Ole-Jörgen Persson (m), Patrik Simonson (kd), Christer Grunder (m), Bengt Porseby (fp) och Markku Sirviö (m) enligt följande:

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat

1. att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. att därutöver anför följande

Kommunens ansvar för budget- och skuldrådgivning anges i socialtjänstlagens 3 kap. 1§. Kommunerna måste även fortsättningsvis ges möjlighet att besluta om omfattningen av budget- och skuldrådgivningen med utgångspunkt i de förhållanden som råder i respektive kommun. Varje kommun måste ges möjlighet att ta hänsyn till sina respektive förutsättningar och behov. Ansvaret bör därför inte lagregleras i större omfattning än vad redan anges i lagen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Ann-Katrin Åslund (fp), ledamöterna Ole-Jörgen Persson (m), Patrick Simonson (kd), Christer Grunder (m), Bengt Porseby (fp) och Markku Sirviö (m) enligt följande:

Ett övergripande mål för stadens socialpolitik måste vara att långsiktigt göra färre människor beroende av offentliga system, bidrag och politisk byråkrati. Mot den bakgrunden är det oroväckande att antalet människor som söker hjälp för skuldsanering inte minskat de senaste åren.

För människor som tappat kontrollen över sin privata ekonomi kan skuldsanering och rådgivning vara avgörande för att så småningom bli skuldfri. Samtidigt som det råder stora brister i verksamheten med budget- och skuldrådgivning satsar majoriteten allt mer på konsumentrådgivning. Denna prioritering är missriktad. Rimligen måste det vara en mer angelägen uppgift för staden att hjälpa svårt skuldsatta människor att hitta lösningar på sin ekonomiska situation, än att tala om för människor hur de ska gå tillväga för att köpa rätt kläder eller TV.

De resurser som i dag satsas på stadsdelarnas konsumentrådgivning bör omprioriteras till budget- och skuldrådgivning.

Sammanfattning

Inledning

Skuldsaneringsutredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn av 1994 års skuldsaneringslag. Utvärderingen har i första hand avsett förfarandet i skuldsaneringsärenden. Utredningen har kommit fram till att det nuvarande systemet för skuldsanering är onödigt tillkrånglat, vilket lett till att förfarandet blivit långdraget och omständligt. Utredningens mål har varit att skuldsaneringsförfarandet skall förenklas och effektiviseras. De förslag som utredningen lämnar innebär att det nuvarande förfarandet förändras i tämligen stor omfattning.

Utöver en rad förändringar i skuldsaneringslagen (1994:334) föreslår utredningen att vissa förändringar görs i inkomstskattelagen (1999:1229) för att bl.a. underlätta återköp av pensionsförsäkringar och i lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m. för att lättare få till stånd beslut om nedsättning av offentliga fordringar.

Förslagets huvudpunkter

? Egenförsöket •

Det s.k. egenförsöket tas bort som ett krav för skuldsanering. Det innebär att en gäldenär inte skall behöva göra ett eget försök, att få till stånd en frivillig uppgörelse med sina borgenärer, innan denne kan ansöka om skuldsanering.

? Kommunens roll

Den kommunala budget- och skuldrådgivningen ges en innehållsmässigt tyngre roll genom att gäldenären får råd och stöd inte endast med att ansöka om skuldsanering utan även efter ett beslut om skuldsanering. Genom att frigöra de resurser som de kommunala rådgivarna i tämligen stor omfattning lägger ned på att hjälpa gäldenären med egenförsöket ges i stället utrymme för denna angelägna uppgift.

? Konsumentverket •

Konsumentverket skall vara samordnande central myndighet för den kommunala budget- och skuldrådgivningen. I detta ligger ett ansvar för utbildning och datastöd. Konsumentverket skall vidare följa upp och vidareutveckla verksamheten samt biträda kommunerna med information och råd i deras verksamhet. Dessutom bör en uppgift vara att främja samverkan mellan kommunerna avseende budget- och skuldrådgivning.

? Kronofogdemyndighetens roll

Kronofogdemyndigheten skall fullt ut pröva en ansökan om skuldsanering. Det innebär att även om en eller flera borgenärer är emot det förslag till skuldsanering som tillställts dem, kan kronofogdemyndigheten ändå besluta om skuldsanering. Ärendet skall således inte längre lämnas över till tingsrätten.

? *Tingsrättens roll*

Kronofogdemyndighetens olika beslut kan överklagas till tingsrätten. Att begränsa domstolens roll till att endast pröva överklaganden ligger i linje med den allmänna strävan som funnits sedan en tid tillbaka att renodla såväl domstolens som domarens roll. I detta ligger att domaren inte i någon större omfattning skall göra egna utredningar utan endast pröva det som en sökande eller en part yrkar och åberopar i ett mål eller ärende. I de fall ett ärende har överlämnats till tingsrätten har det mycket sällan förekommit att den borgenär som motsatt sig skuldsanering angivit skäl för sin inställning. Genom att nu låta tingsrätten endast pröva överklaganden kan man förvänta sig att den som överklagar anger en grund för sitt överklagande.

? *Betalningsplanen •*

- En betalningsplan skall aldrig kunna löpa under längre tid än fem år. Om särskilda skäl föreligger skall den kunna bestämmas till en kortare tid. Den nuvarande möjligheten att då särskilda skäl föreligger bestämma betalningsplanen till annat än fem år har utnyttjats mycket sällan. Vid en sammanvägning av de olika intressen som gör sig gällande vid en skuldsanering och för att skuldsaneringssystemet även fortsättningsvis skall leva upp till kravet på att vara borgenärsgynnande, är det enligt utredningens mening alldeles nödvändigt att behålla den nuvarande ordningen
- med en femårig betalningsplan i det stora flertalet skuldsaneringar.
- Betalningsplanen skall kunna förlängas till som längst sju år vid omprövning. I huvudsak skall detta ske i samband med att man i efterhand uppmärksammar att gäldenären under en tid haft en väsentligt högre betalningsförmåga jämfört med vad som förutsattes när det beslutet om skuldsanering fattades.
- Betalningsplanen börjar normalt löpa från det att ett beslut om inledande fattas (inledandebeslutet). På så sätt kommer skuldsaneringsförfarandet igång väsentligt tidigare än idag då betalningsplanen inte kan börja löpa förrän ett slutligt beslut om skuldsanering vunnit laga kraft.

? *Uppsamlingskonto*

I samband med att ett inledandebeslutet fattas skall gäldenären i de allra flesta fall öppna ett bankkonto eller liknande, i lagen benämnt uppsamlingskonto. Kronofogdemyndigheten beslutar samtidigt hur mycket gäldenären skall sätta in på kontot varje månad.

? *Årlig betalning till borgenärerna*

Betalning till borgenärerna skall ske en gång om året via uppsamlingskontot. Härigenom reduceras de tämligen omfattande kostnader som både gäldenären och borgenärerna har i samband med att gäldenären månatligen betalar ofta tämligen små belopp.

? *Småskulder •*

Möjligheten att låta borgenärer med mindre skuldbelopp få fullt betalt tas bort. Utredningen har ansett att det inte är skäligt, att den borgenär som har en fordran på t.ex. 700 kr får fullt betalt medan den som har en fordran på 5 000 kr endast får mindre än 500 kr i alla de fall då det som gäldenären skall betala understiger tio procent av den totala skulden. Här har utredningen beaktat att så låg återbetalningsprocent är mycket vanlig.

? *Det allmänna skälighetsrekvisitet*

Utredningen har, i linje med vad lagrådet föreslog i samband med skuldsaneringslagens tillkomst 1994, valt att formulera om det allmänna skälighetsrekvisitet så att den som är kvalificerat insolvent skall få skuldsanering om det inte är oskäligt. Härigenom har utredningen än mer än tidigare velat markera att prövningen skall innefatta en totalbedömning av gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Det innebär att en enskilda omständighet inte i alla lägen skall leda till avslag om allt annat starkt talar för att gäldenären bör få skuldsanering.

? *Omprövning*

- Även en ansökan om omprövning skall prövas av kronofogdemyndigheten med möjlighet att överklaga beslutet till tingsrätten.
- Det skall vara möjligt att på en borgenärs ansökan om omprövning, på grund av gäldenärens bristande betalning, inte bara kunna upphäva skuldsaneringen utan också ändra skuldsaneringsbeslutet. Ofta har det i samband med denna omprövning visat sig att gäldenärens uteblivna betalningar berott på att dennes ekonomiska situation försämrats. Om denne då inte själv ansökt om omprövning, vilken skulle ha lett till ändring av betalningsplanen, bör det inte vara något som hindrar kronofogdemyndigheten att även på en borgenärs ansökan ändra planen. På så sätt ger man gäldenären en faktisk möjlighet att följa en ny betalningsplan.
- Även en gäldenär skall kunna ansöka om omprövning om dennes ekonomiska förhållanden förbättrats. På så sätt kan denne undgå att betalningsplanen förlängs i samband med att en borgenär långt senare får kunskap om detta och därför ansöker om omprövning.

? *Verkställbarhet*

En naturlig följd av utredningens förslag att betalningsplanen skall börja löpa när en skuldsanering inleds och att betalning skall ske till borgenärerna en gång om året via ett uppsamlingskonto, är att ett beslut om skuldsanering bör bli gällande omedelbart.

? *Pensionsförsäkringar och pensionssparkonton*

I inkomstskattelagen förtydligas när det skall vara möjligt att återköpa en pensionsförsäkring och när ett pensionssparkonto skall få avslutas genom en utbetalning i förtid. Detta skall vara möjligt om försäkringstagaren eller pensionsspararen (gäldenären) är på obestånd och ett återköp eller en utbetalning är en förutsättning för att denne skall kunna träffa en frivillig överenskommelse med sina fordringsägare eller beviljas skuldsanering.